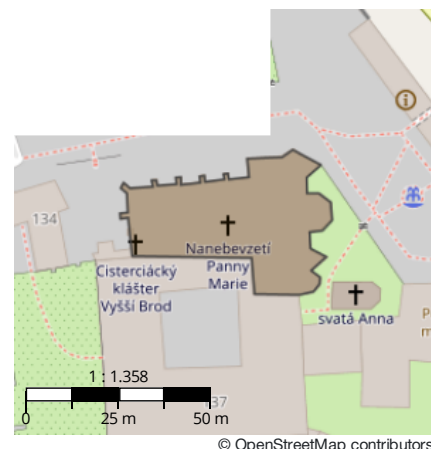

Kostel Nanebevzetí Panny Marie.

Partneři projektu: Cistercian landscape of Vyšší Brod (Czech Republic) — Změněno: 4.7.2020 — ID: 182

Obec / město:	Vyšší Brod
Cistercian Landscape:	Vyšší Brod
Stav:	existující
Funkční oblast:	náboženství
Typ prvku:	kostel, filiální kostel
Převažující časová vrstva (obecně):	středověk
Převažující časová vrstva (přesně):	vrcholný středověk
Ochrana:	kulturní památka
Využití:	využíváno

Formální popis:	Klášteří kostel Nanebevzetí panny Marie v areálu cisterciáckého kláštera. Tento svatostánek byl budován z tvrdé šumavské žuly do poloviny 14. století po dobu téměř sta let. V Českých zemích patřil kostel vůbec k největším církevním stavbám. Chrám je 52 metrů dlouhý a do vrcholu klenby 17,5 metrů vysoký. Jeho architektura odráží cisterciácké ideály přísné askeze, oddané poslušnosti a průzračné střídmosti. U obou podélných zdí kostela stojí naproti sobě dva křídlivé oltáře, které jsou v jádru pozdně gotické. Napravo vidíme oltář sv. Rocha, nalevo sv. Barbory. Ve středu kostela se nachází takzvaný mnišský chór, jež po stranách mřížky zdobí sochy apoštola Petra a sv. Pavla. Stejně jako zповědnice a kazatelnu jej roku 1725 vytvořil vyšebrodský mnich Josef Raffer. Podle Žalmu 119 vstupují řádoví bratři do chórových lavic společně sedmkrát za den, aby latinskými chorály velebili a uctívali Boha. Malé varhany, které jsou vestaveny v dvojité stěně mnišského chóru, doprovází chórové modlitby cisterciáků. Opatský chrám ve Vyšším Brodě je síňovým kostelem. Znamená to, že všechny lode mají stejnou výšku. Na sálové trojlodí navazuje příčná loď, nejprve vznikala tato východní část stavby, ovlivněná klasickou francouzskou gotikou. Při severní zdi příčné lodi pod velkým oknem vidíme novogotický Oltář sv. relikvií se sochou Spasitele pod baldachýnem. Výjevy v okenních vitrážích nad oltářem souvisejí s legendami o sv. Janu Nepomuckém. Vnější boční kaple s pásem modré barvy a zlacenými křížky je zasvěcena sv. Benediktovi, jenž bývá označován za Otce západního mnišství. Nad kaplí sv. Benedikta se nachází Rožmberská oratoř, v níž bývá vystavován legendární Závišův kříž, světově proslulý unikát a národní kulturní památka. Vedlejší kaple je zasvěcena sv. Bernardovi, nejznámějšímu cisterciáckému světcí. V kapli vidíme pozoruhodné náhrobky opatů. V celém klášteře se jich dochovalo 25. Za více než 750 let se ve funkci představeného vyšebrodského kláštera vystříдалo doposud 43 opatů a 4 jmenovaní administrátoři. Hrobka privilegovaných zakladatelů - rodu Rožmberků - byla umístěna do presbytáře klášterního kostela. Původní hlavní oltář opatského chrámu tvořil proslulý cyklus deskových obrazů Mistra vyšebrodského. Dnes zaujímá téměř celou plochu závěru presbytáře raně barokní oltář, po stranách oltáře vidíme dvě sochy v nadživotní velikosti, představující sv. Bernarda a jeho žáka, blahoslaveného Evžena III., prvního cisterciáka, který se stal papežem. Před hlavním oltářem slaví společenství vyšebrodských cisterciáků denně latinskou mši svatou římského ritu.
-----------------	--

Kulturně
historická
analýza:

Klášteří trojlodní kostel Nanebevzetí P. Marie založený v rámci fundace kláštera v polovině 13. století byl dostavěn v období vrcholné gotiky.

1. Opatský chrám

Opatský chrám je nejdůležitějším prostorem každého kláštera.

Tento svatostánek byl budován z tvrdé šumavské žuly do poloviny 14. století po dobu téměř sta let. V Českých zemích patřil kostel vůbec k největším církevním stavbám. Chrám je 52 metrů dlouhý a do vrcholu klenby 17,5 metrů vysoký. Jeho architektura odráží cisterciácké ideály přísné askeze, oddané poslušnosti a průzračné střídmosti.

U obou podélných zdí kostela stojí naproti sobě dva křídlové oltáře, které jsou v jádru pozdně gotické. Napravo vidíme oltář sv. Rocha, nalevo sv. Barbory.

Ve středu kostela se nachází takzvaný mnišský chór, jež po stranách mřížky zdobí sochy apoštola Petra a sv. Pavla. Stejně jako zpovědnice a kazatelnu jej roku 1725 vytvořil vyšebrodský mnich Josef Raffler. Podle Žalmu 119 vstupují řádoví bratři do chórových lavic společně sedmkrát za den, aby latinskými chorály velebili a uctívali Boha.

Malé varhany, které jsou vestaveny v dvojité stěně mnišského chóru, doprovází chórové modlitby cisterciáků.

2. Kaple sv. Benedikta a sv. Bernarda

Opatský chrám ve Vyšším Brodě je síňovým kostelem. Znamená to, že všechny lode mají stejnou výšku. Na sálové trojlodí navazuje příčná loď, nejprve vznikala tato východní část stavby, ovlivněná klasickou francouzskou gotikou. Při severní zdi příčné lodi pod velkým oknem vidíme novogotický Oltář sv. relikvií se sochou Spasitele pod baldachýnem. Výjevy v okenních vitrážích nad oltářem souvisejí s legendami o sv. Janu Nepomuckém. Vnější boční kaple s pásem modré barvy a zlacenými křížky je zasvěcena sv. Benediktovi, jenž bývá označován za Otce západního mnišství. Do podlahy zapuštěný náhrobek pochází zřejmě z okruhu významného pasovského sochaře Jörga Gartnera. Socha ležícího rytíře nese portrétní rysy zemřelého Jana Zrinského hraběte ze Serynu. Jan Zrinský byl synovcem posledních rožmberských vladařů, vlastnil panství Rožmberk a byl ochrannou vrchností vyšebrodského kláštera. Hrabě však zemřel roku 1612, záhy po smrti posledního Rožmberka Petra Voka, takže se dědictví po Rožmbercích ani nedočkal.

Nad kaplí sv. Benedikta se nachází Rožmberská oratoř, v níž bývá vystavován legendární Závišův kříž, světově proslulý unikát a národní kulturní památka. Vedlejší kaple je zasvěcena sv. Bernardovi, nejznámějšímu cisterciáckému světcí. V kapli vidíme pozoruhodné náhrobky opatů. V celém klášteře se jich dochovalo 25. Za více než 750 let se ve funkci představeného vyšebrodského kláštera vystříдалo doposud 43 opatů a 4 jmenovaní administrátoři.

3. Presbytář čili kněžiště

Na jižní stěně kněžiště visí obraz od pražského malíře Josefa Hellicha z roku 1840, který znázorňuje pověst o založení kláštera ve Vyšším Brodě. Legenda vypráví, že na místě kláštera stávala dříve starobylá modlitebna. Nejvyšší český maršálek Vok, sídlící na nedalekém hradě Rožmberku, pojal úmysl vykonat zde pobožnost, načež musel přebrodit Vltavu, aby se ke kapli dostal. Řeka byla tehdy ale rozvodněná a jezdec na koni se ocitl ve smrtelném nebezpečí. V této krajní nouzi Vok slíbil, že jestliže bude zachráněn, vybuduje na místě kaple klášter. Poté šťastně dosáhl druhého břehu a z vděčnosti založil zaslíbené opatství k počtě nejblahošlavenější Panny Marie. V oblacích se na obraze objevuje sv. Anna Samatřetí a cisterciácký patron Bernard. Okřídlený anděl spěchá Vokovi na pomoc, aby jej zachránil z rozbouraných vln Vltavy. Obraz na protilehlé straně maloval Bartoloměj Čurn v roce 1879. Klečící Vok a jeho choť Hedvika tu odevzdávají klášter Panně Marii s Ježíškem, prosíce o její ochranu a mocnou přímluvu. Postava sv. Benedikta připomíná, že mniši mají v novém klášteře žít podle jeho Řehole, a sv. Václav vyjadřuje začlenění opatství do Čech. Sličný chlapec představuje Jindřicha z Rožmberka, syna zakladatelského páru, jak do Vyššího Brodu uvádí prvních dvanáct cisterciáckých mnichů v čele s opatem Ottou.

Hrobka privilegovaných zakladatelů byla umístěna do presbytáře klášterního kostela, jelikož středověké legendy vypravovaly, že v den Posledního soudu budou z mrtvých vzkříšeni nejprve ti, kteří jsou pohřbeni nejbliže hlavního oltáře se svatostánkem.

Můžeme se domnívat, že původní hlavní oltář opatského chrámu tvořil proslulý cyklus deskových obrazů Mistra vyšebrodského, který je v současné době zapůjčen do Národní galerie v Praze. Dnes zaujímá téměř celou plochu závěru presbytáře raně barokní oltář, který je v celé ploše pokrytý 24karátovým lístkovým zlatem. Na oltáři napočítáme více než padesát různých postav a hlaviček andělů. Řezbář Linhart Wullimann a malíř Franz Georgius, řádoví bratři z opatství Salem, vytvořili celé dílo v letech 1644 až 1646, tedy za pouhé dva roky. Po stranách oltáře vidíme dvě sochy v nadživotní velikosti, představující sv. Bernarda a jeho žáka, blahoslaveného Evžena III., prvního cisterciáka, který se stal papežem.

Výjev Korunování Panny Marie v kruhovém výklenku v horní části oltáře vytvořil řezbář Jan Kopáč z Rožmitálu.

Kostel byl původně součástí takzvané klauzury, tedy uzavření kláštera do ticha a klidu. Do své vznešené modlitebny tak měli původně přístup pouze samotní cisterciáci, a jen v některých případech urození ochránci opatství. Prostí věřící směli do chrámu vstoupit poprvé, až když od založení kláštera uplynulo více než čtyři sta let. Před jejich zraky se za pomoci mechanické aparatury obměňoval při slavnostní bohoslužbě velký obraz ve středovém rámu oltáře.

Cisterciáci obměňují obrazy i dnes. Po většinu roku je na oltáři instalován výjev Nanebevzetí Panny Marie – v době velikonoční zde spatříte obrazy Ukřižování a Zmrtvýchvstání – a Vánoce připomíná výjev Narození Krista. Původní obrazy namaloval Josephus Hauska roku 1654. Obměnu obrazů simuluje model oltáře, který je umístěn u mříže pod kruchtou kostela. Před hlavním oltářem slaví společenství vyšebrodských cisterciáků denně latinskou mši svatou římského ritu.

Kulturně historický význam:	Nejvýznamnější objekt v areálu kláštera se zákristí a kryptou. Nejenom podle pověsti, ale i na základě historických pramenů víme, že Cisterciácké opatství Vyšší Brod založil roku 1259 Vok I. z Rožmberka, blízký spolupracovník českého krále a rakouského vévody Přemysla Otakara II. Vokova manželka Hedvika pocházela z vlivné hraběcí rodiny Schaunbergů, kteří měli svůj rodový klášter ve Wilheringu na Dunaji nedaleko Lince. Očividně díky této spojitosti byli do Vyššího Brodu povoláni cisterciáci právě odtud. Rožmberkové, nejvýznamnější panský rod Českého království, založili a ochraňovali vyšebrodské opatství jako svůj rodový klášter a duchovní ústav, kde se cisterciáci takřka nepřetržitě modlí za spásu jejich duší i za celý svět. Ve stěně presbytáře pod druhým obrazem je osazen náhrobek z červeného mramoru. Tento epitaf s ústředním motivem rožmberského jezdce značí, že se pod podlahou kněžiště nachází rožmberská rodová hrobka. K věčnému odpočinku sem bylo uloženo deset generací Rožmberků – celkem 38 osob. S výjimkou Viléma jsou zde pohřbeni všichni rožmberští vladaři a například také česká a polská královna Viola Těšínská. Naposledy byl do hrobky pohřben roku 1611 zesnulý Petr Vok, kterým Rožmberkové vymřeli. Po Rožmbercích se stali ochrannou vrchností kláštera Eggenbergové a posléze Schwarzenbergové.
Možnosti ochrany a péče:	Národní kulturní památka.
Literatura:	-
Archivní prameny:	-
Ústní tradice:	-
Online zdroje:	https://www.klastervyssibrod.cz/ http://virtualni-prohlidka.klastervyssibrod.cz/cz/ https://www.klastervyssibrod.cz/Prohlidky/Digitalni-audiopruvodce

© Cisterciácké opatství Vyšší Brod

Vyšebrodská madona Tento slavný obraz Milostné Panny Marie je dílo mimořádné úrovně, vzniklé v období let 1400 až 1420, tedy v období pozdního krásného slohu. Dílo je připisováno české malířské škole jak slohovou formou, tak motivy českých patronů v dolní části obruby. Jeho bohatě zdobený rám, na němž nacházíme mimo jiné vyobrazení dvanácti světců a světic, spolu s křížem na zadní straně obrazu, interpretovaným jako doklad jeho vysvěcení, napovídá, že mohl sloužit jako malý přenosný oltář.

Creative-Commons-Lizenz by-nc-nd-4.0

© Cisterciácké opatství Vyšší Brod

Opatský chrám je nejdůležitějším prostorem kláštera. Tento svatostánek byl budován z tvrdé šumavské žuly do poloviny 14. století po dobu téměř sta let. V Českých zemích patřil kostel vůbec k největším církevním stavbám. Chrám je 52 metrů dlouhý a do vrcholu klenby 17,5 metrů vysoký. Jeho architektura odráží cisterciácké ideály přísné askeze, oddané poslušnosti a průzračné střídmosti.

Creative-Commons-Lizenz by-nc-nd-4.0

© Cisterciácké opatství Vyšší Brod

Závěšův kříž Nádherný ostatkový kříž zvaný Závěšův – památka mystické záře, symbol křesťanské víry, pokory i královského majestátu. Mistrovské dílo královských šperkařů, kteří na plochách kříže vymodelovali v miniaturním provedení takřka celé mystické krajiny. Pro své velkolepé postavení v oblasti kulturního a náboženského života byl Závěšův kříž roku 2010 vyhlášen národní kulturní památkou České republiky, kde představuje také nejvýznamnější památku emailovou i filigránní.

Creative-Commons-Lizenz by-nc-nd-4.0

© Jiří Gébr

Klášteří kostel s kašnou sv. Leopolda, 2020

Creative-Commons-Lizenz by-nc-nd-4.0

Urheber- und Nutzungshinweise | Copyright:

Die Rechte an den Texten und Bildern dieses digitalen Angebots liegen bei den jeweiligen Erfassern und dem Projekt Cisterscapes. Für einzelne Medien gelten die dort zusätzlich angegeben Lizenzbedingungen. Eine kommerzielle Nutzung sowie die Verwertung und Weitergabe an Dritte bedarf der Zustimmung des Erfassers und des Projektpartners Cisterscapes.

The rights on the texts and images of this digital offer belong to the respective authors and the Cisterscapes project. For individual media, additional license conditions that have to be specified corresponding to them apply. A commercial use as well as the utilization and passing on to third parties requires the consent of the author and the project partner Cisterscapes.

Empfohlene Zitierweise | Recommended citation style:

"Kostel Nanebevzetí Panny Marie.". In: Cisterscapes, URL: <https://cisterscapes.geoway.de/element/182> (Abgerufen: 12.11.2020)

Gefördert durch das Bayerische Staatsministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten und den Europäischen Landwirtschaftsfonds für Entwicklung des ländlichen Raums (ELER) sowie durch die Oberfrankenstiftung. Mit freundlicher Unterstützung des Erzbistums Bamberg und des Bistums Würzburg.

